

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Petr Živný

**Teoretické, praktické a výzkumné aspekty
homiletické komunikace.**

Katolické a protestantské pojetí.

**Theoretical, Practical and Research Aspects of
Homiletic Communication.**

Catholic and Protestant Approach.

Autoreferát disertační práce

Milano, 2013

Předkladatel disertační práce: PhDr. Petr Živný

Doktorský studijní program: Teologie

Studijní obor: Husitská teologie

Školitel: Prof. ThDr. Ján Liguš, PhD

Oponenti disertační práce:.....

.....

Obhajoba disertační práce se koná dne.....

v .....na .....

.....

.....

před komisí pro obhajobu disertační práce. Předsedou komise byl jmenován

.....

Předseda oborové rady:

Děkan fakulty:

.....

prof. ThDr. Jan B. Lášek, Dr.h.c.

UK v Praze HTF

UK v Praze HTF

ÚVOD

Otázky spojené se sdělováním Radostné zvěsti Božího Syna Ježíše Krista doprovázejí celé křesťanství od samého počátku až po dobu současnou. Homiletika, jako součást praktické či pastorální teologie, má proto zcela výsadní postavení mezi teologickými disciplínami. I když sama z nich vychází a vnitřně čerpá, tyto důležité obory by ztratily úplně jakýkoliv význam a smysl své existence, kdyby se právě skrze zvěstování a kázání nedostal jejich obsah do myslí, srdcí a života lidí.

O teorii i praxi homiletiky bylo proto právem publikováno velké množství odborných článků, knih a časopisů. Jazykově jsou především soustředěny na anglosaský svět, ve kterém se většinou i pořádají mezinárodní kongresy. Četná publikační, vědecká a přednášková činnost je homiletice věnována na Slovensku.

Technicky nejvyspělejší část světa se v současné době jeví jako postcírkevní společnost. Bůh hlásaný církvemi přestal být nejen autoritou, nýbrž i duchovní potřebou lidí. Křesťanství a stejně tak i kázání duchovních se ocitlo snad v té největší krizi od svého založení. Mnohé chrámy a modlitebny se dnes nejen vyprazdňují, nýbrž i ruší a prodávají, protože schází, kdo by do nich chodil na bohoslužby. Tím se ztrácí i prostor pro tradiční kázání.

Navíc často i sami členové některých křesťanských konfesí nehodnotí homilie svých duchovních příliš pozitivně.

Jeden ze základních prostředků, jak z této krizové situace opět vyjít, je právě sama homilie. Kázáním k ozdravení a regeneraci samotného kázání - kázáním k nové evangelizaci.

Z výše uvedeného je nejen zřejmé, že studium teoretických, praktických i výzkumných aspektů homiletiky je velmi aktuální, ale i současně „conditio sine qua non“ pro další budoucnost křesťanství.

Autor disertační práce se v mládí pravidelně s velkým nadšením zúčastňoval o sobotách a nedělích bohoslužeb různých křesťanských církví v Praze. Jeho hlavní zájem se soustřeďoval na kázání, jejichž úroveň byla přirozeně do značné míry podmíněna kvalitou samotných kazatelů či kazatelek. Přesto si všímal i rozdílů v kázání z hlediska metodologického a konfesijního. Z této dlouholeté záliby a z vlastního praktického působení v pastorači vznikla motivace se na homiletiku specializovat v rámci doktorandského studia.

Cílem předložené disertační práce bylo zjistit, v jakém teoretickém i praktickém stadiu hlásání slova Božího se nachází současný katolicismus ve srovnání s protestantismem a do jaké míry byla římskokatolická

církev v tomto smyslu ovlivněna Druhým ekumenickým vatikánským koncilem a došlo tedy v hlásání slova Božího ke vzájemnému sblížení mezi oběma konfesemi.

Z hlediska teologického se tato práce opírá o teorii katolicko-protestantské konvergence, která vychází z díla Hanse Künga a o model komunikace v publikacích Jána Liguše.¹

Boha pojmáme trinitárně; Svatá Trojice komunikuje nejen sama v sobě, nýbrž vychází ze sebe, vtěluje se a promlouvá k lidem skrze Ježíše Krista, Ducha svatého, proroky a hlasatele Radostné zvěsti. V komunikačním poli se střetává sdělení obou stran, ze kterých se pak dále rozvíjí tvořivý a plodný dialog. Proto i kázání chápeme výhradně jako „homiletickou komunikaci“, která vychází jak z modelu teologického, tak i z psychologického a sociologického.

Termínem „metahomiletická komunikace“ rozumíme současné pokusy hlásání evangelia mimo rámec tradičního kazatelství s použitím nejmodernějších komunikačních prostředků. Tato koncepce je komplementární tradičnímu kázání, které zůstává, avšak je obohaceno i o nový přístup, „telegrafického“ a „technologického“ hlásání slova Božího.

---

¹ LIGUŠ, Ján. *Mezilidská komunikacia. Teologická propedeutika*. 2. Slovenské vyd. Banská Bystrica: Združenie evangelikálnych cirkví v SR, 2001. 134 s. ISBN 80-80825-35-0.

Základní otázkou výzkumné části disertace bylo, zdali existuje statisticky signifikantní shoda v některých aspektech, které se týkají kazatelů a jejich homilií mezi katolíky a protestanty v ČR, Německu a USA. Nakolik bylo možné zkoumat publikované práce doma i v zahraničí, takto formulovanou problematikou se dosud nikdo z autorů výzkumně nezabýval.

Pro řešení práce byly použity následujících metody: explikační, spekulativní, syntetická, analytická a komparační. Ve výzkumném šetření byl pro testování rozdílů distribuce položkových odpovědí aplikován chí-kvadrát test homogenity (na hladině významnosti $\alpha = 0,01$). V případě signifikantního nálezu byla použita podrobnější analýza pro adjustované reziduály. Tak bylo možné stanovit, které kombinační kategorie se podílejí na zamítnutí hypotézy stejné distribuce.

OBSAH A STRUKTURA PRÁCE

Celá práce je rozdělena do dvou základních celků. První část se zabývá některými teoretickými i praktickými aspekty homiletické komunikace. Druhá část je věnována výzkumu a jeho vyhodnocení. Komplexně disertace obsahuje čtrnáct kapitol, které se dělí na podkapitoly a další členěné oddíly.

První kapitola s názvem „**Homiletika jako teologický obor**“ (s. 15-22) zdůraznila skutečnost, že komunikace kázání je nadpřirozenou akcí, která se uskutečňuje ve jménu Ježíše Krista s přispěním Ducha svatého. Homilií mající kristologický a svátostný charakter se zabývá homiletika, která se opírá o řadu teologických i vědeckých oborů. Jejím předmětem i hybatelem je vtělené slovo Ježíš Kristus, jenž promlouvá ústy kazatele. Homilii nelze zúžit na jakýkoliv řečnický úkon.

Celá druhá kapitola „**Ježíš Kristus jako základ homiletiky**“ (s. 24-43) byla věnována kazateli Ježíši Kristu, který nepromlouval jenom slovy, nýbrž celým životem, utrpením, smrtí a zmrtvýchvstáním. V něm se zjevila Boží láska, milosrdenství a odpuštění. Být skutečným křesťanským kazatelem, znamená se s Kristem hluboce identifikovat a následovat ho v jeho úžasné koerenci mezi slovy a skutky.

Třetí kapitola „**Stručný historický vývoj homiletiky**“ (s. 45-64) se snažila synteticky vyznačit vývojové linie dějin homiletiky. Jejich znalost je nezbytná k pochopení celkového vývoje kázání, které odpovídalo na potřeby církve i celé společnosti. Důležitou dějinnou etapou byla doba vzniku nového reformačního hnutí, které začalo klást hlavní důraz na Písmo svaté, jeho volnou distribuci i jeho svobodné hlásání a interpretaci. Následkem toho, zatímco původní církve zůstala hlavně sakramentální, ta „nová“ byla především biblická. To přineslo své důsledky: kázání začalo být převážně exegezí biblických textů, jeho délka se prodloužila, shromáždění věřících bez kázání už nemělo smysl. To nám ukázalo propastný rozdíl, který se objevil mezi konfesí katolickou a protestantskou.

Ve čtvrté kapitole „**Současná katolická homiletika**“ (s. 85-108) byly publikovány některé dokumenty Druhého ekumenického vatikánského koncilu, ukázky z Katolického katechismu i Kodexu kanonického práva (CIC), které se zabývají teorií i praxí hlásání evangelia. Součástí této kapitoly byl kritický rozbor katolické homilie a stručná charakteristika katolických desirtačních prací z USA a Kanady. Lze konstatovat, že o homiletice píše doktorandi více v USA, než je tomu v jiných zemích. V závěru jsou

uvedeny v jasném a jednoduchém přehledu teoretické i praktické aspekty katolické homilie.

V páté kapitole „**Současná protestantská homiletika**“ (s. 110-129) přinášíme informace o protestantské homilii s ukázkou kázání, které bylo podrobně autorem disertace analyzováno. Součástí této kapitoly bylo uvedení stručných charakteristik protestantských doktorandů z USA. Ukazuje se v nich hledání nových cest a snaha po dalším zlepšování homilií. Závěr je věnován popisu základních teoretických i praktických aspektů protestantské homilie.

Šestá kapitola „**Kázání v postcírkevní společnosti**“ (s. 130-164) se zabývala působením kazatelů v postcírkevní společnosti a teorií katolicko-protestantské konvergence v díle Hanse Künga.² Tu lze hodnotit jako utopickou, protože je příliš spekulativní, odtržená od psychologických a sociálních mechanismů církve i společnosti. Küng vidí sekulární společnost příliš jako ideál a žádá církev, aby se mu přizpůsobovala a dokonce ji předběhla. Zcela se vytracuje dialektika napětí mezi světem a církví, jak ji známe z evangelia. Proto s tímto Küngovým postojem lze těžko souhlasit.

---

² KÜNG, Hans. *Conservare la speranza. Scritti per la riforma della Chiesa*. Přel. Giovanni Moretto. 1. italské vyd. Milano: Rizzoli, 1990. 254 s. Orig.: *Die Hoffnung bewahren* Schriften zur Reform der Kirche. ISBN 88-17-84062-9. Cit. s. 34-42.

Velmi povzbudivé jsou výsledky hnutí, které založila Chiara Lubichová.³ Ukazují na možnosti „posthomiletické komunikace“, neboli formy, jak prostřednictvím nejmodernějších sociálních sítí hlásat evangelium.

V sedmé kapitole „**Výzkumné šetření**“ (s. 165-193) je popsán experimentální homiletický výzkum. V kapitolách věnovaných katolické a protestantské homiletice jsme se dozvěděli, čím má kázání být a jaký profil mají kazatelé a kazatelky v rámci jednotlivých konfesí mít. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit pomocí deseti otázek homiletického dotazníku, jak se tato teorie promítá do církevní praxe a zdali existuje statisticky signifikantní shoda ve vnímání kazatelů a jejich homilií mezi skupinou katolíků a protestantů. Dotazník byl předkládán ve sborech či farních obcích. Výběr osob i míst byl zcela náhodný. V ČR byla většina odpovědí získána z webových stránek, prostřednictvím kterých bylo možné se dotazovat přímo on line. Účastníci šetření v Německu a USA obdrželi následující otázky v písemné formě poštou či osobně. Dotazník vytvořený autorem disertační práce byl přeložen do angličtiny a němčiny. Odpovědi na otázky byly uzavřené.

---

³ LUBICH, Chiara. *La Parola di Dio*. A cura di Florence Gillet. Roma: Città Nuova Editrice, 2011. 113 s. ISBN 978-88-311-4436-0.

Výzkumu se zúčastnilo 1479 osob, z toho 773 katolíků a 706 protestantů.

V rámci tohoto šetření nás zajímaly následující otázky: jakou důležitost a jaký význam má kázání v poslání duchovních, na jaká témata se mají kázání zaměřovat a jaká má být jejich délka i formální stránka (řečnická a jazyková kvalita). Jaký má být profil kazatele, pokud se jedná o koherenci mezi tím, co říká, a jak žije, jaký věk kazatele může být optimální pro dobrou homilii, zdali má kázání vyvolat v posluchačích dojetí, je-li vhodné spojit kázání s diskuzí a zdali je žádoucí, aby se kazatelé se zúčastnili postgraduálního kursu pro zlepšení kvality jejich kázání.

Protestantská reformace vedla ke vzniku nových křesťanských církví, které se v mnohých teologických otázkách, církevní a bohoslužebné praxi velmi vzdálily od katolicismu. Tyto nové církve zaměřily svoji pozornost na Písmo svaté a kázání, které postavily do středu bohoslužebného dění, zatímco v katolické církvi zůstal tradiční důraz na liturgii a svátosti. Druhý ekumenický vatikánský koncil však vedl v tomto ohledu k výrazným změnám. Cílem výzkumného šetření disertace bylo zjistit, do jaké míry po 48 letech od skončení koncilu vešly jeho dokumenty o hlásání slova Božího a kázání do praktického

života katolíků. Dosáhlo se v rámci obou konfesí určité homiletické konvergence?

Byla formulována základní výzkumná otázka: „Uskutečnila se konvergence v oblasti homiletiky mezi katolíky a protestanty? Stalo se hlásání slova Božího vlivem Druhého ekumenického vatikánského koncilu jednou z priorit i uvnitř katolické církve?“ Na základě teorie předpokládáme, že mezi skupinou katolíků a protestantů v ČR, Německu a USA bude v odpovědích na otázky homiletického dotazníku dosaženo **statistické signifikantní shody**.

V osmé kapitole, která je nazvána „**Závěr**“ (s. 198), jsou formulovány konečné výsledky, o kterých se detailně zmíníme v následující kapitole.

Devátá kapitola obsahuje „**Jmenný rejstřík**“ (s. 201–208), desátá kapitola „**Seznam použitých zdrojů**“ (s. 209–221) a v jedenácté kapitole se nachází „**Seznam příloh**“ (s. 220–365). Mezi nimi je uveden text papežské encykliky „*Humanis generis redemptionem*“ v anglické a italské verzi, homiletický dotazník anglicky, německy a italsky a souhrnné tabulky výsledků statistického šetření.

V kapitole dvanácté „**Summary**“ (s. 374–376) je souhrn v angličtině, v kapitole třinácté „**Zusammenfassung**“ (s.

377-379) je shrnutí v němčině a konečně v kapitole čtrnácté
„Riassunto“ (s. 380-382) je uveden souhrn v italštině.

TEORETICKÝ A PRAKTICKÝ PŘÍNOS DISERTAČNÍ PRÁCE

1. Homiletika jako teologická disciplína se nachází ve studijním plánu bohosloveckých fakult u nás i v zahraničí bohužel na zcela periferním místě. Absolventi sice získávají velmi cenné teologické vědomosti, avšak v praxi je nedokáží sdělovat adekvátním způsobem farním obcím i těm lidem, kteří stojí mimo církev. Na to předložená **disertační práce upozorňuje a zdůrazňuje nutnost nejen dostatečného teoretického studia homilitiky, nýbrž i jejího praktického nácviku. Autor disertace důsledně používá termín „homiletická komunikace“, aby podtrhl vztahový význam při pronášení kázání.** Správná homiletická komunikace by měla být v poslání duchovních křesťanských církví jednou z priorit a je předpokladem jejich úspěšného působení.

2. Disertace dále upozorňuje na fakt, že kazatelská služba na sebe klade značné nároky, neboť nestačí pouze o lásce mluvit, nýbrž kazatel sám musí láskou být. A totéž platí o odpuštění, milosrdenství, soucitu, statečnosti, radikálním žití evangelia, jak to vidíme na životě Ježíše Krista. Teoretický **přínos disertace spočívá především v jejím kristologickém charakteru, kterému byl dosud**

v homiletické literatuře věnován zcela nedostatečný prostor. **Ježíš Kristus je základním modelem kazatele.** V této analýze se studie opírá důsledně o biblické texty, které jsou kromě češtiny většinou paralelně uvedeny rovněž v řečtině, latině a hebrejštině.

3. Pokud se týká stručného přehledu dějin homiletiky, jsou nastíněny hlavní vývojové linie, kterými se tato disciplína ubírala a vytvářela. **Disertační práce ukazuje, jak se v kázání odrážely potřeby církve i společnosti, které nakonec vedly ke vzniku odlišných pojetí homiletiky v rámci křesťanských církví,** které však „de facto“ na sebe nepřímo působí a vzájemně se ovlivňují.

4. **Za přínos práce lze považovat detailní přiblížení teorie i praxe homiletiky v aktuálním pojetí katolicismu a protestantismu.** Autor souborně uvádí texty, které jednotlivé církve v tomto směru publikovaly. Čtenář tím získá ucelený obecný profil jak kazatele katolického, tak i protestantského. **Za cenné lze také považovat publikování stručných charakteristik asi dvaceti katolických a protestantských disertačních prací z USA a Kanady, které vyšly v posledních letech.**

5. **Autor dospívá v disertaci k závěru, že dnešní společnost není postnáboženská, nýbrž se jeví jako postcírkevní.** I když v kolektivním lidském nevědomí jsou

přítomny základní linie Ježíšova učení, současný člověk nemá důvěru k církvím jako k instituci. Odmítá křesťanské církve, nejen z důvodů morálních požadavků, nýbrž i paradoxně z důvodů, že jsou málo duchovní. Člověk ve své podstatě zůstává i nadále „homo religiosus“ a i dnes hledá transcenci a obrací se k náboženským rituálům (roste pověřivost, kouzelnictví, bílá i černá magie). Jak správně zdůrazňuje Liguš, »Zdá se, že by se Bonhoefferova slova o konci náboženství dnes měla citovat opačně: „Jdeme vstříc době po všech stránkách náboženské.“⁴ Naše společnost tedy není nenáboženská, nýbrž se stala necírkevní. Proto i křesťanské kázání již není přijímáno. K tomu přistupují i obecné problémy moderní společnosti, ve které lidé přestávají poslouchat jeden druhého a je patrný silný nárůst individualismu. **Autor vidí řešení v tom, že církve nejprve musí začít naslouchat dnešnímu člověku, vytvořit lidský vztah a snažit se opět získat ztracenou důvěru. Dále je nutné vytvořit láskyplná společenství, ve kterých dnešní člověk najde svoji rodinu. Neméně důležité je, aby církve našly svoji transcendentní dimenzi, jí odpovídající liturgii,**

---

⁴ LIGUŠ, Ján. *Christus Praesens. Ekleziologie Dietricha Bohnhoeffera mezi liberalismem a nacionalismem*. 1. vyd. Brno: L.Marek, 2008. 170 s. ISBN 978-80-87127-12-4. Cit. s. 170.

aby věrny Ježíši Kristu nadále hlásaly „vhod či nevhod“ evangelium, začaly odpovídat na potřeby současného člověka a dokázaly být kritickým a antikonformním hlasem ve společnosti.

Autor disertace ukazuje na činnosti hnutí fokolarínů nové cesty hlásání evangelia, které shrnuje pod pojmem „**metahomiletická komunikace**“, pod kterým rozumí jakýsi komplementární způsob kázání dnešnímu člověku, za použití nejmodernějších sociální sítě.

6. Výsledky experimentálního šetření lze shrnout do následujících tezí:

I. Faktory, které jsme zkoumali, statisticky významně mluví v **neprospěch homiletické konvergence mezi katolíky a protestanty**. To však neznamená, že v jiných otázkách tato shoda neexistuje anebo se jí nemohou obě konfese velmi přibližovat.

II. **Realizované šetření statisticky významně ukazuje, že čeští protestanté jsou více spokojeni se svými kazateli a úrovní homilie než čeští katolíci**; protestanté všech národností požadují kázání delší, než katolíci; nevidí kázání formou diskuze za důležité; dojetí při kázání má pro ně větší význam; v kategorii seniorů je požádována perfektní řečová a jazyková úroveň homilií a také na prvním místě očekávají exegezi biblických textů; skupina protestantů do 45 let

považuje kázání v poslání duchovních za více důležité, než je tomu ve stejné věkové kategorii u katolíků; a ve všech věkových skupinách a zemích se protestanté domnívají, že věk kazatelů hraje svoji roli.

III. Šetření statisticky významně ukazuje u katolíků na rozdíl od protestantů, že osobní příklad kazatele je důležitější než jeho kázání; katoličtí duchovní v ČR by měli absolvovat postgraduální školení v homiletice, aby zlepšili kvalitu svého kázání; kategorie respondentů do 45 let požaduje perfektní řečovou a jazykovou úroveň kázání; diskuze při kázání je vítána; dojetí při kázání není důležité; věk kazatelů vzhledem ke kvalitě kázání nepovažují za rozhodující; požadují kratší kázání než protestanté; při výběru téma kázání dávají přednost „posile a povzbuzení ve víře“ před „exegezí biblických textů“.

Mezi výsledkami v procentech vyjádřených v tabulkách a v barevných grafech (s. 177-193) a v hodnotách statistické významnosti, které jsou uvedeny v tabulkách (s. 240-373) je rozdíl, který může překvapit. V prvním zpracování se rýsuje značné přiblížení katolíků k protestantům, i když jsou patrné silnější rozdíly nikoliv konfesionální, nýbrž mezi jednotlivými zeměmi, ve kterých probíhalo šetření. Pokud bychom neaplikovali faktor statistické signifikance, pak pouhá analýza empirických dat

by mluvila jednoznačně ve prospěch konvergence mezi oběma církvemi. Ve statistickém šetření (chí-kvadrát test homogenity) se však tato shoda mezi protestanty a katolíky nepotvrdila.

Z výše uvedených údajů vyplývá, že i přes silný vliv Druhého vatikánského koncilu, výhradně v aspektech, které byly předmětem našeho výzkumného šetření, dosud existuje statisticky významně odlišné pojetí ve vnímání kazatele a jeho kázání mezi katolíky a protestanty, které se týká ČR, Německa a USA.

7. Každá studie je i podnětem pro řešení nových otázek a problémů. Jedním z nich může být šetření, jak vnímá kazatele a jejich kázání skupina mužů v porovnání se skupinou žen; jak kázání vnímají děti; rozdíl v hodnocení kázání mezi křesťany praktikujícími a neprotikujícími; požadavky společenských menšin; jak hodnotí kazatelé sami sebe, apod.

8. Signifikantní rozdíl mezi katolíky a protestanty v názoru na potřebu doškolování v homiletice se ukázal pouze u českých respondentů (celý věkově nedělený soubor). „Není třeba postgraduální homiletický kurs pro duchovní“ si myslí 55,9% protestantů a jenom 42,3% katolíků ($\chi^2 = 10,2$; $p = 0,006$). **Dalším konkrétním přínosem této disertační práce je zjištění podložené statistickým výzkumem, že by**

čeští katolíci uvítali zřízení postgraduálních kursů pro své duchovní za účelem zlepšení úrovně jejich kázání. Tento závěr může být konkrétním podnětem pro Českou biskupskou konferenci.

9. Celkovým pojetím a zpracováním, ekumenickým a mezikulturálním charakterem, je **tato práce první studií jak v českém prostředí, tak i v zahraničí.**

ODBORNÁ PUBLIKAČNÍ ČINNOST

ŽIVNÝ, Petr. *Homiletická činnost ve vztahu ke společenským menšinám a marginálním skupinám.* In SOCIÁLNE POSOLSTVO JÁNA PAVLA II. PRE DNEŠNÝ SVET. Edited by Matej CEVAN, Marián AMBROZY, Marcel GALLIK. - 1. - Ružomberok: VERBUM - vydavateľstvo KU, 2011. 826 s. ISBN 978-80-8084-737-1 (brož.)

ŽIVNÝ, Petr. *Unterschiede in den Antworten bezüglich der Prediger und ihrer Predigten zwischen Vertretern des männlichen und weiblichen Geschlechts.* Der Prediger und Katechet. Praktische katholische Zeitschrift für die Verkündigung des Glaubens. Gegründet 1850. Schwabenverlag AG, Ostfildern, (přislíbno vytisknutí).

ŽIVNÝ, Petr. *Homileticko-metodologické aspekty pohřebního obřadu v postcírkevní společnosti.* Theologická revue, HTF UK, Praha (přislíbno vytisknutí).

VÝČET VYBRANÝCH POUŽITÝCH PRAMENŮ, LITERATURY A DALŠÍCH ODBORNÝCH ZDROJŮ

Primární literatura

ALAIN, Joseph, Cassian. *A Homiletic Approach for Developing Approprietel Biblical Texts into Biographical Sermons.* Dissertation. New Orleans Baptist Theological Seminary. 1991, USA. 223 s.

BIELECKI, Stanislaw. *Dovoľte deťom prichádzaťku mne. Kázne pre deti na rok C.* Trnava: Dobrá kniha, 2003. 138 s. ISBN 80-7141-435-2.

BUCHANAN, Kimberleigh, Jane. *The Matrix of Shame and Learning to Preach.* Dissertation. Graduate School of Emory University, 2004, USA. 301 s.

BURKE, John. *Gospel Power. Toward the Revitalization of Preaching.* New York: Alba House, 1978. 118 s. ISBN 0-8189-0359-7.

BURNETT, Amy, N. *How to Preach a Protestant Sermon” A comparison of Lutheran and Reformed Homiletics.* In *Theologische Zeitschrift*, Jahrgang 63, Heft 2. Basel: Faculty of Theology of the University of Basel, 2007.

CABALLERO, Basilio. *Pastoral de la Evangelizacion.* 3. španělské vyd. Colección “Evangelizacion“. Madrid: PS Editorial, 1975. 302 s. ISBN 84-284-0042-3.

CLAUNCH, Gazlan, David. *The Impact of Preaching Based on Congregational Needs Assessment.* Dissertation. School of Theology and Missions, Oral Roberts University, 1995, USA. 235 s.

CLINES, Paul D. *Preaching for Discipleship in an Emerging Postmodern Culture.* Dissertation. Faculty of Asbury Theological Seminary, 1999, USA. 148 s.

CLOUGH, Francis, Marvin. *Theme, Symbol, and Narrative in the Homilies of the Vercelli Book: A Descriptive Index.* Dissertation. Graduate School of the University of Notre Dame, Indiana, 1984, USA. 149 s.

FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději. Kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi.* Praha: Kalich, 2006. 102 s. ISBN 80-7017-028-X.

FOLTÝNOVSKÝ, Josef. *Duchovní řečnictví.* Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství v Olomouci, 1938. 198 s. ISBN NENÍ UVEDENO.

GAUGHAN, Thomas, E. *Preaching to Catholic College Students: Issues and strategies in Developing a Homiletic for Roman Catholic Preacher in the United States.* Dissertation. Saint Louis: Aquinas Institute of Theology, 2009, Missouri, USA. 195 s.

GOLSON, Toxie Brett. *Strategic Preaching, Accomplishing a Unique Purpose: Effectively Communicating Strategy Through the Sermon.* Dissertation. The New Orleans Baptist Theological Seminary, 2008, USA. 168 s.

GREEN, R. Kenneth. *A Strategy for Preaching to Contemporary Audience.* Dissertation. School of Theology, Fuller Theological Seminary, 1998, USA. 164 s.

HEINTZ, Michael. *The Pedagogy of the Soul: Origen's Homilies on the Psalms.* Dissertation. Graduate School of the Notre Dame, 2008, Indiana, USA. 311 s.

HILL, Mary, Eleanor. *John Henry Newman: The Theology of the Christian Life in the Parochial and Plain Sermons.* Dissertation. Faculty of Divinity, University of Trinity College and the Theology Department of the Toronto School of Theology. University of Trinity College, University of Toronto, 2000, Canada. 280 s.

HOLMES, James Peter. *Towards a New Methodology for Preaching at Funerals.* Dissertation. Faculty of Theology, Acadia Divinity College, Acadia University, 2006, Canada. 188 s.

HOUSEKNECHT, Eric. *Catechetical/Doctrinal Preaching in the Spirit of Blessed John XXIII and Vatican II.* Dissertation. Saint Louis: Aquinas Institute of Theology, 2008, Missouri, USA. 121 s.

HURTADO, Paulina. *Promoting the Spirituality of the Permanent Deacon by Means of Theological Reflection in*

Small Faith Communities. Dissertation. The Catholic University, Washington, D.C. 2007, USA. 196 s.

KAŠPARŮ, Max. *Homiletické trivium.* Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2001. 110 s. ISBN 80-7266-078-0.

KOLBET, Paul, R. *The Cure of Souls: St. Augustin's Reception and Transformation of Classical Psychology.* Dissertation. Indiana: Graduate School of the University of Notre Dame, 2002, USA. 322 s.

KUBÍKOVÁ, Jiřina. *Kázání od času předreformačního k velkému probuzení.* Praha: Evangelická církev metodistická. 1998. 136 s. ISBN 80-85013-42-8.

KUBÍKOVÁ, Jiřina. *Kažte evangelium. Metodická pomůcka pro kazatele.* Praha: Blahoslav, 1992. 300 s. ISBN 80-7000-084-8.

KUBÍKOVÁ, Jiřina. *Kázání ve starověku a středověku.* Praha: Evangelická církev metodistická, 2002. 120 s. ISBN 80-85013-55-X.

KUČERA, Zdeněk. *Trojiční teologie. Základ teologie ve zjevení.* Brno: L. Marek, 2002, 267 s. ISBN 80-86263-21-5

KUČERA, Zdeněk. *Pravda a iluze moderní teologie. Hledání věrohodné transcendence od moderny k postmoderně.* Praha: Martin, 2004. 187 s. ISBN 80-85955-27-X.

KÜNG, Hans. *Conservare la speranza. Scritti per la riforma della Chiesa.* Přel. Giovanni Moretto. 1. italské vyd. Milano:

Rizzoli, 1990. 254 s. Orig.: Die Hoffnung bewaren Schriften zur Reform der Kirche. ISBN 88-17-84062-9. Cit. s. 34-42.

LÁŠEK, Jan, Blahoslav. *Některé specifické úkoly husovského bádání.* In: Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi. Sborník z mezinárodního sympozia, konaného 22.-26. září 1993 v Bayreuthu, SRN. K vydání připravil Jan Blahoslav Lášek. Praha: Česká křesťanská akademie ve spolupráci s HTF UK, 1995. 330 s. ISBN 80-85795-17-5. Cit. s. 310.

LEWELLYN, George, T. *Toward the Development of Methodology for the Preparation and Delivery of an Advanced Homily in the Protestant Tradition. Dissertation.* New Orleans Baptist Theological Seminary, 1995, USA. 206 s.

LIGUŠ, Ján. BRAVENÁ, Noemi. *Teologické systémy.* Banská Bystrica: TRIAN, 2010. 198 s. ISBN 978-80-8083-985-7.

LIGUŠ, Ján. *Lingvistika a hermeneutika v teologii. II.část habilitační práce.* Banská Bystrica: UMB, Pedagogická fakulta v Banskej Bystrici, vydavateľ: Združenie evanjelikálnych cirkví v SR vo vydavateľstve TRIAN, 2000. 81 s. ISBN 80-88954-31-3.

LIGUŠ, Ján. *Meziludská komunikacia. Teologická propedeutika.* 2. Slovenské vyd. Banská Bystrica: Združenie evanjelikálnych cirkví v SR, 2001. 134 s. ISBN 80-80825-35-0.

LIGUŠ, Ján. *Biblická hermeneutika. Propedeutický úvod.* Banská Bystrica: UMB PF, Katedra evanjelikálnej teológie a misie, vydavateľ: Združenie evanjelikálnych cirkví v SR vo vydavateľstve TRIAN, 2002. 182 s. ISBN 80-88945-63-1.

LIGUŠ, Ján. *Christus Praesens. Ekleziologie Dietricha Bohnhoeffera mezi liberalismem a nacionalismem.* 1. vyd. Brno: L.Marek, 2008. 170 s. ISBN 978-80-87127-12-4.

LIGUŠ, Ján. *Boží přítomnost ve zvěstování.* In: *Theologia vitae*, Praha, ročník 1 (2008) č. 2. 207- 226 s. ISSN 1803-4829.

LUBICH, Chiara. *La Parola di Dio.* A cura di Florence Gillet. Roma: Città Nuova Editrice, 2011. 113 s. ISBN 978-88-311-4436-0.

MACPHERSON, Corey, Steven. *To Use Internet Sermon Resources: a Study in Christian Preching.* Dissertation. Asbury Theological Seminary, 2009, USA. 108 s.

MANCUTT, Sylvester. *Gaugiong sermon effectiveness.* Iowa: The Priory Press, Dubuque, 1960. 139 s. ISBN NENÍ UVEDENO.

MANUEL, Richard, Keith. *An Analysis of the Text-to-Sermon Relationship as Rhetorical Invention in the Theory*

and Practice of Harold T. Bryson. Dissertation. Faculty of the New Orleans Baptist Theological Seminary, 2004, USA. 255 s.

MASARIK, Albín. *Aby smútili s nádejou. Vybrané aspekty pohrebných kázní.* Brno: L. Marek, 2011. 164 s. ISBN 987-80-87127-35-3.

MORRIS, Ryan, Dale. *Preaching Difficult Passages: an Exegetical and Homiletical Analysis of Difficulties in Selected Petrine Passages.* Dissertation. Mid-America Baptist Theological Seminary, 2009, USA. 183 s.

MOSEBACH, Theodore Hess. *The Nature and Value of Propositional Statements in Persuasive, Intentional Preaching.* Dissertation. Lancaster Theological Seminary, USA. 137 s.

MURAY, Jr., Donald, R. *Playing with the word? The use of Participatory Drama Technique in the Sermon.* Dissertation. Asbury Theological Seminary, 2000, USA. 55 s.

MURRAY, Paul. *Nové víno dominikánské spirituality. Nápoj zvaný štěstí.* Přel. Ivan Bok. 1. české vyd. Praha: Krystal OP, 2010. 136 s. Orig.: *The New Wine of Dominican Spirituality.* ISBN 978-80-87183-20-5.

SADLER, Neal R. *The Communication of Biblical Truth Through Contemporary Sermon Stories.* Dissertation. Asbury Theological Seminary, 2000, USA. 152 s.

SHUTTLEWORTH, Edward. *Preaching as Soliloquy: Genre Aesthetics and the Eucharistic Homily.* Dissertation. Aquinas Institute of Theology, 2008, USA. 226 s.

STOTT, John R.W. *Between Two Worlds. The Art of Preaching in the Twentieth Century.* William B. Eerdmans publishing Company Grand Rapids, Michigan, 1977. s. 351, ISBN 0-8028-0627-9.

ŠPAČKOVÁ, Alena. *Moderní rétorika – Jak mluvit k druhým lidem, aby nám naslouchali a rozuměli.* Praha: Grada Publishing, 2009. 139 s. ISBN 978-80-247-2965-7.

ŠURÁB, Marian. *Aby nás rádi počúvali. Rétorika a teória komunikácie v službe homílii.* Nitra: Studia Theologica Nitriensia. Kňazský seminár sv. Gorazda, 2004. 147 s. ISBN 80-88741-50-5.

URBAN, Jan. *Stručné dějiny kázání. Pro vnitřní potřebu církve.* Brno: Církev bratrská, 1970, 10 s.

VEVERKOVÁ, Kamila. *Etické otázky vědy v díle Bernarda Bolzana a některých jeho žáků.* In *Theologická revue*, č. 3-4/2008. Praha: HTF UK, 2008, 79 ročník, 496 s. ISSN 1211-7617. Cit. s. 425.

VRABLEC, Jozef. *Homiletika. Homiletika základná a materiálna.* 2.vyd. Bratislava: Rímskokatolícka Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta, Církevné nakladateľstvo, 1987. POČET STRAN A ISBN NENÍ UVEDENO.

WESTER, Donald, Ray. *Preparing Adults to Preach with Children.* Dissertation. St. Louis, Misoury: Aquinas Institute of Theology, 2001, USA. 91 s.

ŽIVNÝ, Petr. *Homiletická činnost ve vztahu ke společenským menšinám a marginálním skupinám.* In SOCIÁLNE POSOLSTVO JÁNA PAVLA II. PRE DNEŠNÝ SVET. Edited by Matej CEVAN, Marián AMBROZY, Marcel GALLIK. - 1. - Ružomberok: VERBUM - vydavateľstvo KU, 2011. 826 s. ISBN 978-80-8084-737-1 (brož.)

ŽIVNÝ, Petr. *Výrazy tváří a jejich psychologické významy.* Diplomová práce. Praha: Katedra psychologie, FFUK, 1985. 100 s.

Sekundární literatura

ARISTOTELÉS. *Rétorika.* Přel. a poznámkami opatřil Antonín Kříž. Praha: Rezek, 2010. 214 s. ISBN 80-86027-32-5.

CABELLA, Alberto. BOGNAND, Dora. BOUCHARD, Giorgio et al. *I protestanti e l'Europa.* Roma: cooperativa com nuovi tempi, 2003. 165 s. ISBN NENÍ UVEDENO.

CICERONE, Marcus, Tulio. *De Oratore. Liber Secundus.* Milano: Carlo Signorelli Editore, 1956. 210 s. ISBN NENÍ UVEDENO.

DOLISTA, Josef. TŮMA, Jiří. *Problemattika a prevence „nových náboženských hnutí“.* Vliv „nových náboženských

hnutí“ na jedince a problematika prevence. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2010, 137 s. ISBN 978-80-87127-25-4. ISSN 1804-1337.

KUČERA, Zdeněk. *Trojiční teologie. Základ teologie ve zjevení.* Brno: L. Marek, 2002, 267 s. ISBN 80-86263-21-5

KUČERA, Zdeněk. *Pravda a iluze moderní teologie. Hledání věrohodné transcendence od moderny k postmoderně.* Praha: Martin, 2004. 187 s. ISBN 80-85955-27-X.

LIGUŠ, Ján. *Úvod do katechetiky a metodológie náboženskej výchovy.* Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB Banská Bystrica a Združenie evanjelikálnych cirkví v SR, 2003. 126 s. ISBN 80-8055-832-9.

LIGUŠ, Ján & kol. *Náboženská výchova & výuka.* Brno: L. Marek, 2005. 165 s. ISBN 80-86263-59-2.

LIGUŠ, Ján. BRAVENÁ, Noemi. *Teologické systémy.* Banská Bystrica: TRIAN, 2010. 198 s. ISBN 978-80-8083-985-7.

LUTERO, Martin. *Prediche sulla Chiesa e lo Spirito Santo.* Torino: Claudiana, 1984. 148 s. ISBN 88-7016-012-2.

MORRIS, Desmond. *I gesti nel mondo. Guida al linguaggio universale.* Milano: Mondadori, 1995. 250 s. ISBN 88-04-39177-4.

PIKAZA, Javier. De la Calle, Francisco. *Teologia de los Evangelios de Jesús.* 3. španělské vydání, Salamanca: Ediciones Sígueme, 1974. 477 s. ISBN 84-301-0593-X.

PULICAROVÁ-HAMZOVÁ, Irena. *Směřování k naplněnému sdělení. Sdělnost a věrohodnost v mluvním a osobnostním projevu současných českých kazatelů.* Disertační práce. DAMU: Praha, 2013. 350 s.

TER SCHEGGET, Gijbertus, Hendricus. *Křesťanské společenství jako menšinová skupina v sekularizované společnosti.* In: **CÍRKEV JAKO MENŠINA. Rozpravy/Samenspraak.** Uspořádali: Peter C.A. Morée, Martin Prudký. Heršpice: Eman, 1996, 64 s. ISBN 80-901854-2-8.

Encyklopedie, sborníky, slovníky, časopisy

ADVENIAT REGNUM TUUM. *Zborník k životnímu jubileu profesora Jána Liguša (15. Jún 2011).* 1. slovenské vyd. Banská Bystrica: Trian, 2012. 73 s. ISBN 978-80-557-0358-9.

BIBLE, PÍSMO SVATÉ STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA. Ekumenický překlad. Praha: Biblické dílo Ekumenické rady církví v ČSR v Ústředním církevním nakladatelství v Praze, 1979. 978 s. ISBN NENÍ UVEDENO.

CÍRKEV JAKO MENŠINA. *Rozpravy/Samenspraak.* Uspořádali: Peter C.A. Morée, Martin Prudký. Heršpice: Eman, 1996, 64 s. ISBN 80-901854-2-8.

CODICE DI DIRITTO CANONICO. *Testo ufficiale e versione italiana.* Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1983, per tutti i testi latini. Roma: Cooperativa Promozione Culturale, 1983, per tutti i testi itální. 1127s. ISBN NENÍ UVEDENO.

CONCILIO VATICANO II. *Costituzioni, decreti, dichiarazioni.* Testo ufficiale e traduzione italiana. Roma: Libreria Editrice Vaticana. 1988. 1413 s. ISBN 88-209-2419-6.

DER PREDIGER UND KATECHET. *Praktische katholische Zeitschrift Verkündigung des Glaubens. Gegründet 1850.* München: Erich Wewel Verlag, 1975, 114 Jahrgang, April/Mai. 460 s.

DEUS SEMPER MAIOR. *Výběr kázání Jána Liguše z let 1993-2003.* Noemi Bravená ed., 1. vyd., Praha: Návrat domů, 2007. 172 s. ISBN 978-80-7255-169-9.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE. Přel. Josef Kolářek. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1995. 694 s. Orig.: Catechismus Ecclesiae Catholicae. ISBN: 80-7113-132-56.

Elektronické dokumenty

LUBICH, Chiara. *Já jsem Cesta, Pravda a Život“ (J 14,6).* [on line] [cit. dle 2001]. Dostupné na World wide Web You Tube: <<http://www.focolare.cz/index.php?option=com>

_content&view=article&id=236: ja-jsem-cesta- pravda- a-ivot-jan- 14-6&catid=37: sz-pro dosple& Itemid=83>

STASCKHOUSE, Ian. *Negative Preaching and the Modern Mind: a Crises in Evangelical Preaching* [on line]. [cit. dle 17. února 2012] Dostupné na World Wide Web: <http://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/eq/2001-3_247.pdf>.

ŽIVNÝ, Petr. *Kázání »Nasyčení pěti tisíců« J 6,1-15.* [on line]. [cit. dle 4. března 2013]. Dostupné na World Wide Web You Tube: <http://www.youtube.com/watch?v=n_k8knDy270>

ŽIVNÝ, Petr. *Homily »To become a best friend«.* [Audio on line]. [cit. dle 4. března 2013] Dostupné na World Wide Web You Tube: [https://www.youtube.com/watch?v=uF_SYyfRK_8k]

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

ANOTACE: Cílem disertace bylo zdůraznit kristologické, historické, psychologické a rétorické aspekty homiletické komunikace a význam její správné aplikace v poslání duchovních křesťanských církví. Práce podrobně seznamuje s homiletikou v pojetí katolickém a protestantském. Součástí studie bylo výzkumné šetření prostřednictvím homiletického dotazníku. Výsledky vedly k závěru, že v aspektech, které byly předmětem výzkumu v ČR, Německu a USA, dosud existuje statisticky signifikantně odlišné pojetí ve vnímání kazatelů a jejich kázání mezi katolíky a protestanty.

SYNOPSIS: The aim of this dissertation was to emphasize Christological, historical, psychological and rhetorical aspects of homiletic communication and the importance of its proper application in the mission of ministers of Christian Churches. The work outlines the homiletics in both Catholic and Protestant approaches. Part of the study included research via the homiletic questionnaire. The results lead to the conclusion that in the aspects that have been the subject of research in the Czech Republic, Germany and the USA, there are still statistically significant

differences in the concept of the preachers and their sermons between Catholics and Protestants.

KLÍČOVÁ SLOVA: Ježíš Kristus, homiletická komunikace, katolické a protestantské pojetí homiletiky, postcírkevní společnost, metahomiletická komunikace, homiletický dotazník, konvergence.

KEYWORDS: Jesus Christ, homiletic communication, Catholic and Protestant approach of homiletics, post-Church society, metahomiletic communication, homiletic questionnaire, convergence.

SUMMARY

The purpose of this work is to emphasize the importance and the need of proper homiletic communication in the mission of ministers of the Christian Churches (*prædicare Verbum*) and make a comparison in the evaluation of the preachers and their sermons between Catholics and Protestants. With this original approach and process, the presented research work is believed to be the first of its kind published, not only in the Czech Republic, but also abroad. Its importance lies not only in its Christological basis, but also in the ecumenical and intercultural dimension. The timelines can be seen in that it is also the inspiratory response to the difficult situation in which homiletics finds itself in today's post-church society. The fruit of the research in the Czech Republic, Germany and the USA is the formulation of a scientifically valid final thesis on the basis of statistical significance (chi-square test of homogeneity at a significance level of $\alpha = 0.01$).

The various components of this work led to the following conclusions: The first chapter highlights the fact that preaching is a supernatural event, realized in the name of Jesus Christ with the help of the Holy Spirit. Homilies that have Christological and sacramental character deal with homiletics, one of the theological branches, and also rely on and build on a number of theological and scientific disciplines. Its subject is driven by the Incarnate Word, Jesus Christ, who speaks through the mouth of the preacher. A homily can not be reduced to just a rhetorical act, but at the same time it must make use of the rhetoric and the psychology of communication.

The entire chapter two is dedicated to Jesus Christ, the ultimate preacher, who not only spoke the words, but lived them throughout his life through his suffering, death and resurrection. In doing so, he revealed God's love, mercy and forgiveness. Being a real Christian preacher is to deeply identify with Christ and follow him in his amazing unity

between words and deeds. As far as it is known, no other homiletic dissertations deal with Jesus as a preacher in depth and detail. This work then fills a gap in Czech literature by dealing with this subject.

In chapter three, the history of homiletics is briefly summarized. This knowledge is necessary to understand the overall development of the sermon as it corresponds to the needs of the Church and society. Especially important is the period of the Reform movement, which began placing the main emphasis on Scripture and its free preaching and interpretation. As a result, the original Church remained mainly sacramental, and the "new reformed church" was primarily biblical. This had significant consequences: preaching became largely an exegesis of biblical texts, the length of the homily became extended, and in fact, the homily became such a central part of the service that without the preaching, there was no further reason for people to meet. As a result of the Reform movement, a world of difference emerged between the Catholic and Protestant faiths.

Chapter four contains documents from the Second Vatican Ecumenical Council, excerpts from the Catholic Catechism and the Code of Canon Law (CIC), which deal with the theory and practice of preaching the Holy Gospel. Also included in this chapter is a critical analysis by this author of an example of a homily written by a Catholic priest, and a brief description of Catholic dissertations from the USA and Canada. As a note of interest, it would seem that doctoral students in the USA write about Homiletics more than students in other countries. A clear and simple overview of the theoretical and practical aspects of Catholic homilies concludes this chapter.

In chapter five, we provide information about the Protestant homily with an example of a sermon. This sermon written by a protestant pastor is analyzed in detail by the author of this dissertation. Also, in this chapter is a brief introduction of the characteristics of Protestant doctorials

from the USA. These describe their search for new ways and efforts to further improve the quality of homilies. The conclusion of this chapter is devoted to a description of the basic theoretical and practical aspects of a Protestant homily.

The sixth chapter deals with the influence of preachers in the post-Church society and with a theory of Catholic-Protestant convergence in the work of Hans Küng. This theory can be described as utopian as it is too speculative. It seems detached from the psychological and social factors of the Church and of society. Küng sees the secular society as the ideal and suggests that the Church adapt to it and to even make it primary. His interpretation loses the dialectic tension between the world and the Church. Therefore, the author of this dissertation can only partially agree with Küng's vision. Rather than convergence, frequent contact and cooperation which can lead to mutual enrichment of both faiths is more desirable. This reality has been achieved in the field of mutual co-operation among various Theological Faculties and Universities in the world. There are very encouraging results in the pastoral ecumenical movement "Focolarini" that was founded by Chiara Lubich. This movement suggests the possibility of "metahomiletic communication" through modern social networks, through which the gospel can be successfully preached to the people of today and lead to unity regardless of ethnic and confessional differences.

In chapter seven, the author describes the research that resulted from a homiletic questionnaire which was distributed in the Czech Republic, Germany and the USA. A total of 1,479 people, including 773 Catholics and 706 Protestants participated in the survey. The task was to test the following hypothesis: "We expect that a statistically significant consensus will be achieved among a group of Catholics and Protestants in the Czech Republic, Germany and the USA who will be answering the questions on the homiletic questionnaire." (See enclosure number 3 in the 11th chapter.)

The conclusions of the investigation can be briefly summarized as follows:

1. The results demonstrate that the factors we examined, show statistically significant evidence against the homiletic convergence between Catholics and Protestants. This does not mean that in other issues such consensus does not exist nor that there may be other similarities between both denominations.

2. The investigation significantly shows that the Protestants are more satisfied with their pastors and levels of homily than Catholics (valid only for Czech group); Protestants prefer longer sermons; don't see discussion during sermons as important; an emotion is welcome during the sermon. In the senior category (over 61) perfect speech and language level is required and the majority expect the exegesis of biblical texts. The younger Protestants (under 45) consider the preaching mission of ministers more important than the same category of Catholics. In all age groups and countries, Protestants believe that the age of preachers can have an importance for the quality of the sermon.

3. Statistically significant among Catholics, unlike Protestants, the investigation shows that the personal example of the preacher is more important than his sermons; priests should undertake postgraduate training in Homiletics to improve the quality of their sermons; the younger Catholics (under 45) of respondents require perfect speech and language level in a sermon; a discussion during preaching is welcome; they do not want emotion during the homily, the quality of preaching is more important than the age of the preacher; require shorter sermons; and in the selection of the topic of the preaching, prefer "reinforcement and encouragement in the faith" more than "the exegesis of biblical texts."

The differences in the results expressed as a percentage in the color charts and the statistical significance of the

values that are listed in the tables in the 11th chapter may surprise you. At first appearance, one sees no difference between Catholics and Protestants; there are some differences which are more geographical than confessional. However, in matters of the theoretical and practical aspects of homiletics, in this statistical survey, an agreement between Protestants and Catholics was not confirmed.

The above data shows that despite the strong influence of the Second Vatican Council, in the aspects that were the subject of our research, there is still a statistically significant difference in the concept of the preachers and his sermons between Catholics and Protestants in the Czech Republic, Germany and the USA.

New questions and suggestions are rising such as: to examine whether there are differences in the responses relating to the preachers and their sermons between the corresponding males and females, between practicing and non-practicing Christians and among the social majority and minorities, etc., which will be open to new research works and projects in the future.